

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 572 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
<i>Тургунова Нилуфар Абдусаломовна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	16
<i>Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon</i>	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов	19
<i>Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi</i>	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi	29
<i>Sattarov Farrux Nuridinovich</i>	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish	35
<i>D. K. Ibadullayev</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	41
<i>Isabekova Dilafuz Shermirzayevna</i>	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
<i>Юсупова Элеонора Фердинандовна</i>	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik	51
<i>Matyaqubova Nazira Hikmat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
<i>Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li</i>	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL)	60
<i>M. D. Boynazarova</i>	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки	63
<i>Нормуратов Абдулла Саппарович</i>	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
<i>Normuratov Abdulla Sapparovich</i>	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari	70
<i>Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
<i>Omonova Charos Baxodir qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
<i>Saidova Zulfizar Norbobo qizi</i>	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
<i>Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna</i>	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida	91
<i>Abdullayev Botir Jabbor o'g'li</i>	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
<i>Abdumannan Maxammatov</i>	

“Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi”	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	
Fizika fanini o'tmda o'qitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
<i>Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna</i>	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darslarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish ..	111
<i>Allamuratov G'ofur Ashurovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
<i>Amanova Albina Dexqon qizi</i>	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
<i>Berdiqulova Zamira Albertovna</i>	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
<i>Diibar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
<i>Hasanova X. Z.</i>	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
<i>Hikmatov Bobobek Saydulloyevich</i>	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
<i>Isaxanova Oybarchin Abduraxim qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna</i>	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari.....	149
<i>Mo'minov Baxtiyor Karamatovich</i>	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
<i>Oblakulova Nodira Abduvali qizi</i>	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi.....	160
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
<i>Normaxmatova Feruza Ruziboyevna</i>	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
<i>O'rishboyeva Xumora O'rol qizi</i>	
Maktabda jismoniy tarbiya darslarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
<i>Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi</i>	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
<i>Ro'ziboyeva Fotima Quدرات qizi</i>	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
<i>Sadarova Nilufar</i>	
Neyroestetik stimulning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari.....	193
<i>Salaxidinova Xolida Xaliljonovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatleri ..... 198 Salomov Abdurasul Axmadovich</p> <p>Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi ..... 201 Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaeva Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev</p> <p>Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari ..... 205 Sojida Safarova Saxadin qizi</p> <p>Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida ..... 207 Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi</p> <p>Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish ..... 210 Xoldorova Mashxura G'ulomovna</p> <p>Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов ..... 214 Нурбаев Бахтиёр Шириневич</p> <p>Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari ..... 217 To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna</p> <p>Ta'lim jarayonida va talabalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati ..... 223 X. Xalilova, N. Niyazova</p> <p>Optimization of Periodontal Disease Treatment Tactics in Patients With Chronic Hepatitis C After Achieving a Sustained Virological Response ..... 227 Makhmudova Ugiyoy Bakhtiyorovna</p> <p>Pathogenetic and Clinical Rationale for the Prevention and Management of Periodontal Diseases in Workers Within Dust-Hazardous Environments ..... 230 Turumova Marjona Bakhodirovna</p> <p>Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining boshqaruv faoliyati va kasbiy madaniyati ..... 233 Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Soloyeva Rayhonoy Ravshanbek qizi</p> <p>Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan ijodiy muhitni tashkil etishning ilmiy-metodologik asoslari ..... 236 Sultanov Xaytboy Eraliyevich</p> <p>Ma'naviy-ma'rifiy faoliyat orqali o'smirlarda huquqbuzarlik profilaktikasining pedagogik asoslari ..... 241 Umarov Qobiljon</p> <p>Maktab o'quvchilari orasida kiberbulling profilaktikasi yo'llari ..... 245 Jannazarova Juldizxan Aliiyar qizi</p> <p>Kimyo ta'limi jarayonida kreativ yondashuv asosida kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish ..... 250 Allaberdiyeva Zebinisobegim Ismoiljon qizi</p> <p>Universality in Phraseological Units in English, Dutch and Uzbek ..... 253 Khaydarova Guzalkhon</p> <p>Texnologik ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: universitet darajasida istiqbollor ..... 256 Musurmonova Ma'mura Oman qizi, Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna</p> <p>Chet el va mahalliy tajribalarda muhandislik musobaqalari samaradorligi ..... 261 N. Nomozova, A. Muxamadiyev</p> <p>Autizm spektri buzilishlarining klinik-pedagogik xususiyatlari va ularni korreksiyalashning ilmiy asoslari ..... 267 Polatova P. M., Polvonova Kishchan Ravshanovna</p> <p>Tenglamalar ildizlarini aniqlashda vatarlar usuli va python dasturiy modeli ..... 272 Rizayeva Bahoroy Jahongir qizi</p> <p>Algebra fanini o'rganishda talabani xatolarini tahlil qilish va ularni bartaraf etish usullari ..... 277 Zaxiriddinova Shahlo Zahiriddin qizi, Norboyeva E'zoza O'tabek qizi, Oqbutayeva Sumbula Normuhammad qizi</p> <p>Интегрированный подход как основа развития русской связной речи иноязычных студентов неязыковых специальностей ..... 280 Бозорова Хулкар Одинакуловна</p>
-------------------------------------	---

Оптимизация трудовых отношений в системе общего среднего образования на основе HR-менеджмента: эмпирический анализ.....	284
Турикова Лазокат Машрабовна	
Pedagoglarning huquqiy maqomi hamda global kompetensiyalar bilan bog'liq muammo va yechimlar.....	296
Javohir Baxtiyorovich Shukurov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida og'zaki nutqni rivojlantirishning kommunikativ yondashuv asoslari.....	305
Holikulova Feruza Xasanovna	
Talabalarda internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning agressiv xulq-atvorga ta'siri.....	309
Tosheva Sayyora Raxmonqulovna	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	314
Nurmatova Iroda Toxtasinovna, Qutlimuratova Dilnoza Oybek qizi	
O'quv materiallarini didaktik prinsiplar asosida bayon qilishning nazariy-amaliy asoslari.....	318
Turdiyeva Navruza Sheraliyevna	
Raqamli va globallashtirilgan muhitda maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish.....	323
Avazova Xidoyat Zafar qizi	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida badiiy asar tahlil qilish kompetensiyasini shakllantirish orqali o'quvchilar nutqini boyitish ("Bog'bon va nihol" rivoyati misolida).....	327
Normurodova Nigora Abdusattorovna, Abduxalilova Mohinur To'raqul qizi	
Qoraqalpog'iston cho'l yaylovlarning holatiga katta qumsichqonlar ta'sirini baholash.....	331
Adilbayeva Genjexan	
O'zbekiston zaminida uyg'onish - renessans hodisasining yuz berishi: shakllanishi, musulmon va insoniyat dunyosi taraqqiyotidagi o'rni.....	335
Choriyev Mirjalol Baxtiyor o'g'li	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining ekologik kompetentligini badiiy-loyihaviy faoliyat orqali rivojlantirish metodikasi.....	340
Istamov Zavqiddin Sa'dulloevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fonetik kompetensiyani rivojlantirish orqali orfoepik bilimlarni shakllantirish.....	344
Mamasidikova Naima Toxirjon qizi	
Talabalarining mustaqil o'qish va o'rganish kompetensiyalarini rivojlantirishning metakognitiv aspektlari.....	348
Mirsobitova Parvina Bahodir qizi	
Sun'iy intellekt vositasida talabalarining axloqiy-estetik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari..	351
Muminov Zokir Sharop o'g'li	
Ta'lim muhitining o'quvchilarning emotsional holatiga ta'siri.....	354
Nurmatov Nurhayot Nurziyat o'g'li, Otaqurbonbova Nigina Rustam qizi	
STEAM yondashuvi asosida o'simliklar fiziologiyasi fanida o'quv mazmunini didaktik qayta tashkil etish xususiyatlari.....	358
Xoliqulova Gulchehra Alimardon qizi	
Особенности развития эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста.....	363
Мирзаева Наргиза	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari.....	367
Abdanbekova Nilufar Rixsiyevna	
O'qituvchining pedagogik mahoratini takomillashtirish va uni rivojlantirish omillari.....	370
Ismailova Shaira Ferdausovna	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	373
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
Inkluziv ta'limda pedagoglarning mahorati va pedagogik innovatsiyalar.....	378
Raxmonova Gullola Shavkatovna	
The Impact of Collaborative Writing Activities on EFL University Students' Essay Writing Skills: A Classroom-Based Study.....	382
Shovkiewa Munisa Shonazar kizi	

ChatGPT va generativ AI vositalarining o'quv jarayonidagi didaktik imkoniyatlari.....	386
<i>Sotivoldiyev Shohruhmirzo Abdumalik o'g'li</i>	
O'qituvchi shaxsining pedagogik etikasi va kasbiy madaniyati.....	390
<i>Sultonova Nargiza Nigmatovna</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida talabalarning media savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	393
<i>Zaxiriddinova Shaxlo, Nurova Manzura, Murodova Fayoz</i>	
Talabalar matematik tafakkurini rivojlantirishda analizdan masalalar yechish strategiyalari	397
<i>Zaxiriddinova Shaxlo, Tuffiyeva Roziya, Ismatullayev Javohir</i>	
Роль социальной компетенции в процессе интенсивного когнитивного развития	402
<i>З. Ф. Азизова</i>	
Роль научного знания в повышении качества образования	406
<i>Сагатова Диёра Абдулазиз кизи</i>	
Методы использование информационных технологий в научном исследовании качества образования в ВУЗе.....	409
<i>Уразова Марина Батыровна, Туленова Карима Жандаровна, Генжебаева Кундуз Саламат кызи</i>	
Академический стресс и формирование механизма "самообвинения" у студентов.....	412
<i>Хошимова Дилорам Анваровна, Немаджанова Наргиза</i>	
OTM, mahalla va oilalarda barqaror ma'naviy-axloqiy muhitni takomillashtirish tizimi.....	416
<i>Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich, Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich</i>	
O'smirlar deviant xulq-atvori shakllanishida ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik bosh omil sifatida.....	421
<i>Olliberdiyeva Buoysha Baxromjon qizi, Tohirova Go'zaloy Davronbek qizi</i>	
Oliy ta'limda tasviriy va amaliy san'at integratsiyasining zamonaviy pedagogik metodlari (Buxoro amaliy san'ati misolida).....	426
<i>Abdullayev Suxrob Sayfullayevich</i>	
STEAM texnologiyalari va uning qo'llanilishi	431
<i>Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li</i>	
Deviant xulq shakllanishining biopsixologik faktorlari.....	435
<i>Ro'ziqulova Sevinch Ubaydullo qizi, Tohirova Go'zal Davronbek qizi</i>	
Эмоциональная устойчивость как психологический фактор развития профессиональной компетентности будущих педагогов	438
<i>Рафиев Фарход Акилович</i>	
Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarish tizimini takomillashtirishning metod va mexanizmlari.....	441
<i>Aziboyev Shuhrat Olimovich</i>	
Bola nutqi buzilishlarining psixologik sabablari.....	445
<i>Xadicha Kamalova, Ziyodullo Elov</i>	
O'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish orqali tanqidiy fikrlash va mustaqil o'qish ko'nikmalarini shakllantirish	449
<i>Xolmatova Sabohat Ilhomovna</i>	
O'qish savodxonligi darslarida xalqaro baholash tadqiqoti topshiriqlaridan foydalanish	453
<i>Boychayeva Sharifa Saidkulovna</i>	
Формирование иноязычной коммуникативной компетенции с помощью задания "диктоглосс"	458
<i>Касымова Феруза Суннатовна</i>	
Ta'lim paradigmalarining evolyutsiyasi va zamonaviy tendensiyalari	463
<i>Abdug'aniyeva Shaxzoda Shuxrat qizi</i>	
O'qish savodxonligi darslarida badiiy va ilmiy-ommabop matnlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	467
<i>Ostonova Madina Furqat qizi</i>	
Milliy cholg'u sozlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari	471
<i>Raimjonov Sunnatulla O'ktamovich</i>	
Forsayt pedagogikasi asosida talabalarning kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning amaliy jihatlari	475
<i>Dushaboyeva Dinara Bahrom qizi</i>	

Sun'iy intellekt yordamida individual o'qish yo'nalishini yaratish	479
<i>Irgasheva Madina Irgashovna</i>	
Ahmad al-Farg'oniyning hayot yo'li va ilm-fanga qo'shgan hisssasi	484
<i>Temirov Nabijon Solievich, Mo'sajonova Gulxumor Abduhalim qizi</i>	
Data-Driven yondashuv asosida o'quvchilarning jismoniy rivojlanishini monitoring qilish va prognozlash modeli	487
<i>Valiyev Jasurbek Saydullo o'g'li</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim berishga tayyorlash mexanizmlari	491
<i>Axmedova Orzigul Tulqinovna</i>	
Mustaqil ish – ta'lim sifatini oshirish mezonidir	498
<i>Erkayev Elmirza Temirovich</i>	
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida talabalarda kreativlikni rivojlantirishning psixologik shartlari.....	503
<i>Qobulov O'mirbek Azamat o'g'li</i>	
Kiberbullin onlyn tahdid va uning o'smir xulq-atvoriga ta'siri	509
<i>Saloxiddinova Xumora Mamamrayim qizi, Tohirova Go'zaloy Davronbek qizi</i>	
Yosh voleybolchi qizlarning muvozanat saqlash qobiliyatini oshirish	514
<i>Saparboyeva Muhayyo Farhod qizi</i>	
Talabalarda kasbiy kreativ kompetensiyalarini shakllantirishni psixologik pedagogik jihatlari.....	517
<i>Tohirova Go'zaloy Davronbek qizi, Sharipova Feruza Xo'jamurod qizi</i>	
O'quv bilish faolligi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati.....	520
<i>Sattarova Gulinoza Salim qizi</i>	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati.....	523
<i>Turg'unov Baxtiyor O'rolovich</i>	
Malakali sportchilarni texnik tayyorgarligiga zamonaviy texnologiyalardan foydalanish yo'llari	526
<i>Eryigitov Dilshod Xolboyevich</i>	
Digitalization as a Driver of Inclusive Education: Enhancing Accessibility, Equity, and Learning Outcomes	529
<i>Muhabbat Nazaraliyevna Toshmurodova</i>	
Digital Transformation of HRM in Higher Education: Evidence from Uzbekistan	534
<i>D. Umirova</i>	
Bo'lajak logopedlarni og'ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashga tayyorlashning integrativ metodikasi	538
<i>Achilova Sevara Djasirkulovna</i>	
Refleksiv o'qitish texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari.....	542
<i>Uzoqboyev Xojakbar Qobuljon o'g'li</i>	
Dasturlashtirilgan ta'lim vositalari asosida bo'lajak muhandislarning mustaqil ta'limini tashkil etish metodikasi.....	546
<i>Sharipova Nodira Ilxom qizi</i>	
Digital Platforms and Tools Used in Engineering Education (Solid Edge, Solidworks, Fusion 360, ETC.) ...	552
<i>Umirov Ilkhom Iskandar ugli</i>	
Kognitiv og'ishlar va fanatizm: nazariy tahlil va talabalar o'rtasida empirik tadqiqot	556
<i>Shohruh Shodiboyev</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv-pragmatik kompetensiyalarini rivojlantirish bosqichlari...	562
<i>To'rabekova Aziza Mirzabek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining psixologik asoslari	566
<i>Qamchibekova Roziyaxon Xasanboy qizi</i>	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA TA'LIM OLIISH KOMPETENSIYALARINING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Qamchibekova Roziyaxon Xasanboy qizi

Andijon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining psixologik asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida bolalarning bilish jarayonlari, motivatsiyasi, emotsional rivojlanishi va kommunikativ faoliyatining ta'lim kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni o'rganildi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim jarayonida psixologik yondashuv asosida kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali usullari yoritildi. Tadqiqot natijalari bolalarda mustaqil fikrlash, muloqot qilish va ta'limiy faoliyatga moslashuv ko'nikmalarini rivojlantirishda psixologik omillarning muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, kompetensiya, psixologik rivojlanish, bilish jarayoni, motivatsiya, emotsional rivojlanish, kommunikativ faoliyat, bolalar psixologiyasi.

Abstract: This article scientifically analyzes the psychological foundations of educational competencies in preschool children. During the study, the role of children's cognitive processes, motivation, emotional development, and communicative activity in the formation of educational competencies was studied. Effective methods of developing competencies based on a psychological approach in the process of preschool education were also highlighted. The results of the study showed that psychological factors play an important role in developing children's independent thinking, communication, and adaptation skills to educational activities.

Key words: preschool education, competence, psychological development, cognitive process, motivation, emotional development, communicative activity, child psychology.

Аннотация: В данной статье научно анализируются психологические основы образовательных компетенций у детей дошкольного возраста. В ходе исследования изучалась роль познавательных процессов, мотивации, эмоционального развития и коммуникативной деятельности детей в формировании образовательных компетенций. Также были выделены эффективные методы развития компетенций на основе психологического подхода в процессе дошкольного образования. Результаты исследования показали, что психологические факторы играют важную роль в развитии у детей самостоятельного мышления, коммуникативных навыков и навыков адаптации к образовательной деятельности.

Ключевые слова: дошкольное образование, компетенция, психологическое развитие, познавательный процесс, мотивация, эмоциональное развитие, коммуникативная деятельность, детская психология.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichi inson shaxsining shakllanishida muhim o'rin tutishi sababli ushbu tizimga alohida e'tibor qaratilmoqda. Chunki bolaning intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishining asosiy poydevori aynan maktabgacha yosh davrida shakllanadi. Ushbu davrda bolada atrof-muhitni anglash, bilishga qiziqish hamda mustaqil faoliyatga intilish jarayonlari faol rivojlanadi.

Maktabgacha yosh davri psixologiyada inson hayotining eng muhim rivojlanish bosqichlaridan biri sifatida talqin qilinadi. Chunki bu davrda bolaning tafakkuri, xotirasi, diqqati, nutqi va emotsional sohasi jadal rivojlanadi. Shu bilan birga, bolaning keyingi ta'lim faoliyatiga tayyorligi ham aynan ushbu bosqichda shakllanadi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim jarayonini bolaning yosh va individual psixologik xususiyatlariga mos ravishda tashkil etish dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu yondashuv bolaga faqat tayyor bilimlarni berishni emas, balki unda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish, muloqotga kirishish va bilimlarni amaliyotda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirishni ham nazarda tutadi. Shu

nuqtai nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarini rivojlantirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Ta'lim olish kompetensiyasi bolaning bilimlarni o'zlashtirishga tayyorligi, o'quv faoliyatida faol ishtirok etishi, topshiriqlarni bajarishi hamda yangi ma'lumotlarni mustaqil ravishda qabul qila olish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Ushbu kompetensiyaning shakllanishida psixologik omillar asosiy o'rin tutadi. Xususan, bolaning motivatsiyasi, emotsional holati, bilishga bo'lgan qiziqishi va kommunikativ faolligi ta'lim jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim omillar hisoblanadi.

Psixolog olimlarning tadqiqotlariga ko'ra, maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish jarayonlari asosan o'yin faoliyati orqali rivojlanadi. O'yin bolaning tafakkuri, tasavvuri, nutqi va ijtimoiy munosabatlarini rivojlantiruvchi muhim faoliyat turi hisoblanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayonida o'yin texnologiyalaridan foydalanish bolalarda ta'lim kompetensiyalarini shakllantirishning samarali vositasi sifatida e'tirof etiladi.

Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalarning emotsional rivojlanishi ham ta'lim olish kompetensiyalarining shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ijoiy psixologik muhit bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi, bilishga qiziqishini oshiradi va faol muloqotga undaydi. Shu bilan birga, pedagogik-psixologik qo'llab-quvvatlash bolaning ta'limiy faolligini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda maktabgacha ta'lim tizimi oldiga yangi talablar qo'yilmoqda. Endilikda bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida ularda nafaqat elementar bilimlarni shakllantirish, balki mustaqil fikrlash, muloqot qilish va ijodiy yondashuv kompetensiyalarini rivojlantirish ham muhim vazifalardan biriga aylanmoqda.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining psixologik asoslarini aniqlash, ularning rivojlanish omillarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda samarali pedagogik-psixologik yondashuvlarni ishlab chiqish bilan belgilanadi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim jarayonini takomillashtirish, bolalarning psixologik rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida samarali ta'lim muhitini yaratishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining psixologik asoslarini o'rganishda jahon va mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar muhim nazariy poydevor bo'lib xizmat qiladi. Tahlil qilingan adabiyotlarda kompetensiyaviy yondashuv, bolalar psixologiyasi, bilish jarayonlari hamda ta'lim motivatsiyasi masalalari keng yoritilgan.

Jean Piaget asarlarida bolaning kognitiv rivojlanishi bosqichma-bosqich kechishi hamda har bir yosh davrining o'ziga xos tafakkur shakllari mavjudligi ta'kidlanadi. Uning nazariyasiga ko'ra, maktabgacha yoshdagi bolalar asosan konkret operatsion fikrlashgacha bo'lgan bosqichda bo'lib, bilimlarni amaliy faoliyat va o'yin orqali o'zlashtiradi. Mazkur yondashuv ta'lim kompetensiyalarini shakllantirishda faoliyatga asoslangan metodlarning muhimligini ko'rsatadi.

Lev Vygotsky bolaning rivojlanishi ijtimoiy muhit va muloqot orqali amalga oshirishini ta'kidlaydi. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasiga ko'ra, bolalar kattalar va tengdoshlari ko'magida murakkabroq vazifalarni muvaffaqiyatli bajara oladi. Bu esa maktabgacha ta'lim jarayonida hamkorlikka asoslangan va yo'naltirilgan o'qitishning muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi.

Uri Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasiga ko'ra, bolaning rivojlanishi oila, maktabgacha ta'lim muassasasi va jamiyat kabi bir nechta muhitlarning o'zaro ta'siri natijasida shakllanadi. Ushbu yondashuv kompetensiyalar nafaqat ta'lim muassasasida, balki keng ijtimoiy muhit ta'sirida ham rivojlanishini asoslaydi.

Erik Eriksonning psixososial rivojlanish nazariyasida maktabgacha yosh davri tashabbuskorlik va aybdorlik hissi o'rtasidagi bosqich sifatida talqin qilinadi. Ushbu bosqichda bolaning faoliyatga kirishishi, mustaqil harakat qilishi va o'zini erkin ifoda etishi muhim ahamiyatga ega ekanligi qayd etiladi.

Robert Pianta va Laura Berk tadqiqotlarida bolalar va kattalar o'rtasidagi munosabatlar, shuningdek, maktabgacha ta'lim jarayonidagi ijtimoiy-emotsional rivojlanishning ahamiyati chuqur tahlil qilingan. Ularning ilmiy qarashlariga ko'ra, ijoiy pedagogik muhit kompetensiyalarning samarali shakllanishiga xizmat qiladi.

Anita Woolfolk va Robert Slavin pedagogik psixologiya doirasida motivatsiya, o'quv faoliyati hamda individual farqlarni o'rganib, ta'lim jarayonida psixologik omillarning muhim rolini ilmiy jihatdan asoslab berganlar. Ularning fikricha, faol o'qitish metodlari bolalarning bilimlarni mustahkam o'zlashtirishiga xizmat qiladi.

Jack Shonkoff va Deborah Phillips tadqiqotlarida erta bolalik davrida miya rivojlanishi hamda ta'lim muhitining o'zaro bog'liqligi ilmiy asosda yoritilgan. Ular ilk yoshdagi sifatli ta'lim bolaning keyingi intellektual rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar.

Mahalliy olimlardan J. Hamidov va V. Karimova tadqiqotlari maktabgacha ta'lim hamda bolalar psixologiyasi masalalarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, ularda ta'lim jarayonida milliy pedagogik yondashuvlarni hisobga olish zarurligi ilmiy asoslangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining psixologik asoslarini aniqlash va tahlil qilish maqsadida kompleks pedagogik hamda psixologik yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, faoliyat nazariyasi, yosh psixologiyasi va rivojlantiruvchi ta'lim konsepsiyalari tashkil etdi.

Tadqiqot davomida maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish jarayonlari, emotsional rivojlanishi, kommunikativ faoliyati va motivatsion holati o'rganildi. Shuningdek, bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarini shakllantirishga ta'sir qiluvchi psixologik omillar tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

- nazariy tahlil metodi yordamida maktabgacha ta'lim, bolalar psixologiyasi, kompetensiyaviy yondashuv va rivojlantiruvchi ta'limga oid ilmiy manbalar o'rganildi. Ushbu metod orqali ta'lim kompetensiyalarining mazmuni, tarkibiy qismlari va psixologik asoslari tahlil qilindi;
- psixologik kuzatish metodi asosida bolalarning o'yin faoliyati, muloqot jarayoni, topshiriqlarni bajarishdagi faolligi hamda emotsional reaksiyalari muntazam kuzatildi. Kuzatish jarayonida bolalarning diqqatni jamlay olish darajasi, topshiriqlarga qiziqishi va jamoa bilan ishlash ko'nikmalari qayd etildi;
- pedagogik tajriba metodi orqali bolalarda ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashg'ulotlar tashkil etildi. Tajriba jarayonida interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, kommunikativ mashqlar va ijodiy topshiriqlardan foydalanildi;
- suhbat metodi yordamida tarbiyachilar va ota-onalarning bolalarning ta'limiy faoliyati haqidagi fikrlari o'rganildi. Ushbu metod bolalarning psixologik rivojlanishiga ta'sir qiluvchi oilaviy va ijtimoiy omillarni aniqlash imkonini berdi;
- diagnostik baholash metodi orqali bolalarning ta'lim kompetensiyalari maxsus mezonlar asosida baholandi. Baholash jarayonida bolalarning bilishga qiziqishi, mustaqil faoliyati, nutqiy faolligi va kommunikativ ko'nikmalari tahlil qilindi;
- qiyosiy-tahliliy metod yordamida turli pedagogik yondashuvlarning samaradorligi solishtirildi. Xususan, an'anaviy ta'lim usullari bilan interfaol va o'yin texnologiyalariga asoslangan mashg'ulotlarning natijalari qiyosiy ravishda o'rganildi.

Tadqiqot davomida quyidagi mezonlar asos qilib olindi:

- bilishga qiziqish darajasi;
- diqqat va xotiraning rivojlanish holati;
- mustaqil fikrlash qobiliyati;
- kommunikativ faollik;
- emotsional barqarorlik;
- topshiriqlarni bajarish ko'nikmasi;
- jamoa bilan ishlash qobiliyati.

Tadqiqot jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarning individual va yosh xususiyatlari ham hisobga olindi. Chunki har bir bolaning psixologik rivojlanish sur'ati, qiziqishi va ta'limiy ehtiyojlari bir-biridan farq qiladi.

Pedagogik tajriba davomida bolalarga o'yin asosidagi topshiriqlar, mantiqiy mashqlar, tasviriy faoliyat va kommunikativ vaziyatlarga asoslangan mashg'ulotlar taklif qilindi. Ushbu mashg'ulotlar bolalarning mustaqil fikrlashi, nutqiy rivojlanishi va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi.

Tadqiqot natijalarini qayta ishlashda tahliliy va umumlashtiruvchi usullardan foydalanildi. Olingan ma'lumotlar asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining psixologik rivojlanish darajasi aniqlandi hamda samarali pedagogik-psixologik yondashuvlar ishlab chiqildi.

Umuman olganda, qo'llanilgan metodlar maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining shakllanish mexanizmlarini chuqur tahlil qilish hamda psixologik omillarning ushbu jarayondagi o'rnini ilmiy asosda yoritish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining shakllanishida psixologik omillar muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. O'tkazilgan kuzatishlar, pedagogik tajribalar va diagnostik tahlillar asosida bolalarning bilish faoliyati, emotsional rivojlanishi hamda kommunikativ faolligi ta'limiy kompetensiyalar rivojlanishiga bevosita ta'sir qilishi aniqlandi.

Tajriba davomida interfaol metodlar va o'yin texnologiyalariga asoslangan mashg'ulotlarda qatnashgan bolalarda ta'limiy faollikning sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Xususan, bolalarning topshiriqlarni bajarishga bo'lgan qiziqishi, mustaqil fikrlashi va muloqotga kirishish darajasi yuqorilaganligi aniqlandi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, quyidagi holatlar kuzatildi:

- bilishga bo'lgan qiziqish bolalarning ta'lim faoliyatidagi asosiy motivatsion omillardan biri hisoblanadi;
- o'yin asosidagi mashg'ulotlar diqqat va tafakkurni rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi;
- kommunikativ faoliyat bolalarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantiradi;
- ijobiy psixologik muhit bolalarda o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi;
- emotsional qo'llab-quvvatlash bolalarning ta'limga bo'lgan munosabatini ijobiy shakllantiradi.

Shuningdek, tadqiqot davomida bolalarning individual psixologik xususiyatlari kompetensiyalarning rivojlantirish darajasiga ta'sir qilishi aniqlandi. Faol va ijtimoiylashuvga moyil bolalarda kommunikativ kompetensiyalar tezroq shakllangan bo'lsa, tortinchoq bolalarda ushbu jarayon nisbatan sekinroq kechgani kuzatildi.

Natijalar quyidagilarni ham ko'rsatdi:

- jamoaviy o'yinlar bolalarda hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi;
- rag'batlantirish usullari motivatsiyani kuchaytiradi;
- mustaqil topshiriqlar tafakkur va muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi;
- didaktik o'yinlar xotira va diqqatni mustahkamlaydi;
- ijodiy mashg'ulotlar bolalarning tasavvur va nutqiy faolligini oshiradi.

Pedagogik tajriba natijalariga ko'ra, interfaol va psixologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda bolalarning ta'limiy faolligi an'anaviy usullarga nisbatan yuqoriroq bo'ldi. Ayniqsa, kommunikativ o'yinlar va rolli mashqlar bolalarda muloqot qilish, fikr bildirish hamda savollarga javob berish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirdi.

Tadqiqot davomida emotsional barqarorlikning ham muhim omil ekanligi aniqlandi. O'zini erkin his qilgan va qo'llab-quvvatlangan bolalar topshiriqlarni faolroq bajarishi kuzatildi. Psixologik jihatdan qulay muhit yaratilgan hollarda bolalarning ta'limiy faolligi va bilimlarni o'zlashtirish darajasi yanada oshgani qayd etildi.

Bundan tashqari, ota-onalar va tarbiyachilar bilan olib borilgan suhbatlar natijasida oilaviy muhitning bolaning ta'lim kompetensiyalariga katta ta'sir ko'rsatishi ma'lum bo'ldi. Ota-onalar tomonidan rag'batlantirilgan va muloqotga faol jalb qilingan bolalarda bilishga qiziqish darajasi yuqoriroq ekanligi kuzatildi.

Tahlillar natijasida quyidagi umumiy tendensiyalar aniqlandi:

- psixologik jihatdan qulay muhit bolaning ta'limiy rivojlanishini jadallashtiradi;
- o'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng samarali rivojlantiruvchi vositalardan biri hisoblanadi;
- kommunikativ mashg'ulotlar ijtimoiy moslashuv kompetensiyalarini rivojlantiradi;
- motivatsiya va emotsional qo'llab-quvvatlash ta'lim samaradorligini oshiradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarini shakllantirishda psixologik yondashuv muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi. Olingan natijalar bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim jarayoni ularning intellektual, emotsional va kommunikativ rivojlanishiga samarali ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining shakllanishi psixologik jarayonlar bilan uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Ayniqsa, bilish jarayonlari, motivatsiya, emotsional holat va kommunikativ faollik bolaning ta'limiy rivojlanishida asosiy omillar sifatida namoyon bo'ldi.

Muhokama jarayonida shuni ta'kidlash mumkinki, maktabgacha yoshdagi bolalarda kompetensiyalarni shakllantirishda o'yin faoliyati markaziy o'rinni egallaydi. O'yin jarayonida bola nafaqat hordiq chiqaradi, balki bilish, tahlil qilish, muloqotga kirishish va muammolarni hal etish kabi ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Bu esa uning keyingi ta'lim bosqichlariga psixologik tayyorligini ta'minlaydi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari motivatsiyaning ahamiyatini ham alohida ko'rsatdi. Bolaning ichki qiziqishi va tashqi rag'batlantirish ta'lim jarayonida faol ishtirok etishiga xizmat qiladi. Motivatsiyasi yuqori bo'lgan bolalarda mustaqil fikrlash, topshiriqlarni bajarish va yangi bilimlarni o'zlashtirish darajasi sezilarli darajada yuqori bo'ldi.

Muhokama davomida quyidagi muhim psixologik jihatlar aniqlandi:

- maktabgacha yoshda bilish jarayonlari jadal rivojlanadi va bu kompetensiyalar shakllanishiga asos bo'ladi;
- emotsional barqarorlik ta'lim faoliyati samaradorligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi;
- ijobiy psixologik muhit bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi;
- kommunikativ faoliyat ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantiradi;
- individual yondashuv har bir bolaning rivojlanish sur'atiga mos ta'lim berish imkonini yaratadi.

Tadqiqot shuni ham ko'rsatdiki, an'anaviy yondashuvga nisbatan interfaol va o'yin texnologiyalariga asoslangan metodlar bolalarda kompetensiyalarni samaraliroq shakllantiradi. Ayniqsa, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar va jamoaviy mashg'ulotlar bolalarning tafakkuri hamda nutqiy faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, muhokama jarayonida ayrim pedagogik jihatlar ham aniqlandi. Jumladan, barcha bolalarda psixologik rivojlanish darajasi bir xil emasligi sababli individual yondashuvni samarali tashkil etish alohida pedagogik mahoratni talab qiladi. Bundan tashqari, tarbiyachilarning psixologik va metodik tayyorgarligi ham kompetensiyalarni shakllantirish jarayonining samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining shakllanishi murakkab psixologik jarayon ekanligini hamda bu jarayonda bir qator omillar muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Xususan, bilish jarayonlari, emotsional rivojlanish, motivatsiya va kommunikativ faoliyat kompetensiyalar shakllanishining asosiy psixologik poydevorini tashkil etadi.

Tadqiqot asosida quyidagi asosiy xulosalar shakllantirildi:

- maktabgacha yosh davri kompetensiyalar shakllanishining eng muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi;
- o'yin faoliyati bolalarning bilish va ijtimoiy rivojlanishida asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi;
- motivatsiya va emotsional qo'llab-quvvatlash ta'lim samaradorligini oshiradi;
- kommunikativ faoliyat bolalarda nutqiy va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi;
- psixologik jihatdan qulay muhit bolaning mustaqil faoliyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim jarayonida psixologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning intellektual va emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa ularning keyingi ta'lim bosqichlariga tayyorgarlik darajasini oshiradi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol va o'yin texnologiyalaridan keng foydalanish;
- bolalarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish;
- tarbiyachilarning psixologik-pedagogik kompetensiyalarini muntazam ravishda oshirib borish;
- ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish va oilaviy muhitning ta'lim jarayoniga ijobiy ta'sirini qo'llab-quvvatlash;
- bolalarda kommunikativ va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlarni ko'paytirish.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarini shakllantirishda psixologik omillarni hisobga olish, individual yondashuvni qo'llash hamda o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash va ularni kelajakdagi ta'lim faoliyatiga muvaffaqiyatli tayyorlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jean Piaget (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. – New York: International Universities Press.
2. Lev Vygotsky (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. – Harvard University Press.
3. Urie Bronfenbrenner (1979). *The Ecology of Human Development*. – Harvard University Press.
4. Erik Erikson (1963). *Childhood and Society*. – New York: W. W. Norton & Company.
5. Robert Pianta (1999). *Enhancing Relationships Between Children and Teachers*. – American Psychological Association.
6. Laura Berk (2013). *Child Development*. – Pearson Education.
7. Anita Woolfolk (2016). *Educational Psychology*. – Pearson.
8. Robert Slavin (2018). *Educational Psychology: Theory and Practice*. – Pearson.
9. Jack Shonkoff, & Deborah Phillips (2000). *From Neurons to Neighborhoods*. – National Academy Press.
10. Hamidov, J. (2021). *Maktabgacha ta'lim psixologiyasi*. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
11. Karimova, V. (2019). *Bolalar psixologiyasi*. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.